

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

חוקת

(חלק יח — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות — שבוע פרשת חוקת, ג"ט תמוז, ה'תשפ"א (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

חוקת ב *

לגבי בן השונמית, הרי, כיון שלכאורה הנידון כאן הוא לאחר שנעשה חיי, היה הלימוד צריך להיות: „נוגע במת טמא ואין בנה של שונמית מטמא“, היינו, שהנוגע בבנה של שונמית אינו טמא, כיון שאינו מת אלא חיי⁷.

והנה, על מ"ש בילקוט „ואין מת עצמו טמא“ כתב המגן אברהם: „ונפקא מינה כשיחיו המתים אין צריכין הזאה“⁸. ולפי זה (שגם בכבא הראשונה, „ואין מת עצמו טמא“, הלימוד נוגע (בעיקר) „כשיחיו המתים“¹⁰), אפשר לפרש שבשתי הבבות „אין מת עצמו טמא“ ו„אין בנה של שונמית מטמא“ הענין המתבאר אחד הוא: מת עצמו אינו טמא, ולכן אינו צריך הזאה לכשיחיה, וכן „אין בנה של שונמית טמא . . וכשיחיה היה טהור לקודש“.

אבל לפי זה קשה: מה נתחדש בדברי הילקוט ע"י ההוספה „אין בנה של שונמית טמא“ לאחר הלימוד ש„אין מת עצמו טמא“.

ב. ויובן ע"פ הביאור בגמרא בסוף מסכת נדה¹¹. בגמרא שם הובאה הברייתא „שאלו אנשי אלכסנדריא את

א. בנוגע לדיני טומאת מת שבפרשתנו איתא בילקוט¹ על הפסוק² „הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים“ – „נוגע במת טמא ואין³ מת עצמו טמא, נוגע במת טמא ואין³ בנה של שונמית טמא, אמרו בנה של שונמית כשמת כל שהיה עמו בבית טמא (היה⁴) טומאת שבעה וכשיחיה היה טהור לקודש חזרו ונגעו בו וטמאוהו⁵ הם, הרי זה אומר מטמאין לא טמאונים ואתה טימאתני“⁶.

הקישור שבילקוט כאן, בכללות, בין ענין „ואין בנה של שונמית טמא“ לפרט שלפניו „ואין מת עצמו טמא“ – יש לפרשו בפשטות: כיון שהמת עצמו אינו טמא, לפיכך גם בן השונמית לא היה טמא לאחר ששב וחיה (אע"פ שקודם לכן היה מת, וטימא אחרים).

אולם ההמשך „נוגע במת טמא ואין בנה של שונמית טמא“ דורש ביאור: מדיוק הכתוב „הנוגע במת גו' יטמא“ למדנו (כהילפותא הראשונה שבילקוט) שהנוגע לבדו טמא, אבל „אין מת עצמו טמא“, אולם בהוספה והחידוש

* וסיום מס' נדה.

(1) רמז תשסא. והוא מספרי זוטא עה"פ.

(2) יט, יא.

(3) בספרי זוטא „אין“ (בלא וא"ו). ובמדרש הגדול „אין עצמו של מת טמא“.

(4) כ"ה בספרי זוטא.

(5) בספ"ז: טמאוהו (בלא וא"ו).

(6) „פי' אותן הנוגעים בבני אדם שנטמאו בו ואומרים מטמאין היינו בן שונמית לא טמאונים וכיו" – זית רענן ליל"ש שם.

(7) וראה המשך הדרשות בספרי זוטא ויל"ש שם.

(8) זית רענן שם.

(9) וממשיך „נדה דף ע' ע"ש בתוספות (וע"פ המבואר לקמן בפנים צ"ע כוונתו) וכיו"ל.

(10) אבל כ' עוד נפק"מ „וגם המכניס מת למקדש פטור כיו" ואכ"מ.

(11) סט, ב.

גם בשכל התורה¹³, ואפשר גם ללמוד מזה סברות ותוספת הבנה בסוגיא שבה נתקיימה שקלא־וטריא זו¹⁴.

ובזה יובן הטעם לכך שאדם הלומד את החלק בתורה שבעל־פה הכולל את שאלותיהם וטענותיהם של הצדוקים וכיוצא בזה – מחוייב בכרכת התורה גם על לימוד זה¹⁵.

ואע"פ שהדברים נקראו כברייאת „דברי בורות” (וכיוצא בזה)¹⁶, הרי זה מצד פרט בהם, או מחמת העדר ההתאמה לנידון דידן וכו'; ועוד זאת – אלו הם „דברי בורות” ביחס לתורה שלימה שלנו, ביחס לתשובות ר' יהושע בן חנניא.

וכן מוכח בעניינו גופא: א) שאלתם השלישית של אנשי אלכסנדריא, נשארה בתקפה גם לאחר תשובת ריב"ח; ב) מצינו שקו"ט וחילוקי דעות בראשונים ואחרונים בשאלותיהם של אנשי אלכסנדריא, ולא רק בתשובות ריב"ח¹⁷; ג) יש צורך בלימוד מיוחד מן

ר' יהושע בן חנניא, וז"ל: „שלשה דברי בורות אשתו של לוט מהו שתטמא אמר להם מת מטמא ואין נציב מלח מטמא. בן שונמית מהו שיטמא אמר להן מת מטמא ואין חי מטמא. מתים לעתיד לבוא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין אמר להן לכשיחיו נחכם להן. איכא דאמרי לכשיבוא משה רבינו עמהם”.

ובהקדים:

כבר נתבאר פעמים רבות, שבכל הקושיות והשאלות שבגמרא, וגם בויכוחים והשקלא־וטריא שקיימו חכמי ישראל עם אחרים – עם צדוקים ובייתוסים וכו', או (בנידון דידן) עם אנשי אלכסנדריא – יש לסברותיהם מקום בשכל, וגם בשכל דתורה; ואפילו הטענות והמענות שעליהם נאמר בגמרא שהם דברי הבל ושטות¹² וכיוצא בזה, אין פירוש הדבר שאין להם אחיזה בשכל הפשוט (ומכל־שכן שלא בשכל שבתורה) – כי לחכמי ישראל לא היה עסק עם טפשים ובורים, ועל אחת כמה וכמה שדבריהם של הללו לא היו נקבעים ונכתבים בגמרא, ובמכל־שכן וקל־וחומר מכך שאפילו בנוגע לדבר אמיתי, אם מובן הוא מאליו – הקשו: מאי קא משמע לך, פשיטא היא, וכיוצא בזה.

ומזה גופא שחכמי ישראל כר' יוחנן בן זכאי, ר' יהושע בן חנניא וכו', קיימו ויכוחים ושקלא־וטריא עמהם, והדברים נקבעו בגמרא כחלק מהתורה שבעל־פה, מוכח, שלא זו בלבד שיש לכך מקום בשכל, אלא שיש לזה מקום

13) ובפרט שהגמ' כוללם ביחד עם „הג' דברי חכמה (הלכה) ג' דברי אגדה כו” וראה חדא”ג שם.

14) ועדמש”כ הרגצובי (מכתבי תורה מכתב צט. ועוד): כל מה דכתיב בתורה הוא דין לא ח”ו סיפור.

15) ראה לקולוי”צ אגרות (ע' רסו) עד היכן הדברים מגיעים.

16) ראה לקולוי”צ שם „שכל מה שנאמר בתושב”כ ובתושב”פ הן בהלכה והן באגדה כו' וכן ההלכה שעלי' אמרו אח”כ שבדווא היא .. כולם ממש אמר ה' ובאותו הלשון ממש שנאמרו כו”.

17) ראה תוד”ה מתים נדה שם: „וא”ת אמאי לא בעי כו' וי”ל כו”. תוס' הרא”ש שם. ובכמה מקומות בספרי אחרונים. חלק מהן צוינו בהערות דלקמן.

12) פרש”י שם ד”ה דברי בורות.

ג) בתשובה על השאלה השלישית „לכשיחיו נחכם להן, איכא דאמרי לכשיבא משה רבינו עמהם: אם לא ידע להשיב – למה לא ענה „איני יודע“ וכיוצא בזה (כמדתו של חכם – „על מה שלא שמע אומר לא שמעתי ומודה על האמת וכו“²¹)?

ד) מהו דיוק הלשון „לכשיבא משה רבינו“ – ולא כלשון המורגלת בכגון דא: „כשיבא אליהו“ וכיוצא בזה?²²

ה) „לכשיבא משה רבינו עמהם“ – ולא סיים שהוא יתרון את שאלתם (וכיוצא בזה), על־דרך האמור בלשון הראשונה: „נחכם להן“.

ו) מהו דיוק הלשון „לכשיבא משה רבינו עמהם“²³?

ז) שינוי הסגנון: בשתי השאלות הראשונות – „מהו שתטמא . . שיטמא“, ובשאלה השלישית – „צריכין הזאה . . או אין צריכין“, ולא „מהו שיצרכו הזאה“ וכיוצא בזה.

מפרשי המורה כן ס"ל להרמב"ם במו"נ ח"א פמ"ב (ראה שם טוב. אפודי (ושם כתב שכוונת הרמב"ם גם לכן השונמית). וראה שו"ת הריב"ש סמ"ה). אבל באברבנאל למורה שם מפרש שלדעת הרמב"ם שניהם מתו ממש [ולהעיר ממש"כ שם, ומה שאמרו חז"ל שהביא בן כספי שאלו לרי' יהושע בן הצרפתי מהו שיטמא וכן לר"א בן השונמית וכו' והשיב כל אחד מהם מת מטמא חי אינו מטמא]. וכן תפס בפשטות בתרומת הדשן פסקים סק"ב. ועוד.

21) אבות פ"ה מ"ז.

22) ראה אגה"ק סכ"ז (קמג, ב): ומפורסם הפכו בכל הש"ס ומדרשים כו' ואליהו בא לפשוט כל הספיקות כו'.

23) ראה תוד"ה אחד (פסחים קיד, ב) דכשיבנה המקדש משה ואהרן יא עמנו. ולהעיר מיומא (ה, ב): לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם.

הכתוב כדי לשלול את ענין הטומאה בכך השונמית ובמתים לעתיד לבא כו'; ועוד הוכחות.

ג. כמה מהדיוקים בכרייתא הנ"ל (בנוגע ל„שלשה דברי בורות“):

א) למה שאלו אנשי אלכסנדריא (בשאלתם השניה) „בן שונמית (שהחיה אלישע) מהו שיטמא (לאחר שהחיהו¹⁸)“ – והלא ריב"ח כבר השיב להם מקודם שדוקא „מת מטמא (ואין נציב מלח מטמא)“, ומזה היו יכולים להבין מעצמם שגם בן השונמית, שאינו מת, אינו מטמא?

ב) קושיית המפרשים: למה שאלו אודות „בן שונמית“, ולא אודות „בן הצרפתי“ שמת והחיהו אליהו הנביא¹⁹ – קודם שהחיה אלישע את בן השונמית?²⁰

18) פרש"י שם.

19) מ"א יז, יז ואילך.

20) בשו"ת הרדב"ז ח"ה (ב' אלפים רג) כתב, שמהו ששאלו בן השונמית דוקא מוכח דס"ל דבן הצרפתי לא מת. וכן הביא הרד"ק במ"א שם פסוק יז (בשם „יש מי שאומר“) ובפסוק כ' (ויונתן תרגם כו'). ובמ"ב (ד, לא) כתב בן השונמית, והסברא אשר אמרנו בילד שהחי' אלי' הוא הסברא עצמה כו' (עיי"ש שמביא מגמרא דילן „ומצאנו לו סמך בדברי רז"ל כו'“). ולכמה

* בפשטות כוונתו, והסברא אשר אמרנו כו' שגם בן השונמית לא מת ממש וה, סמך בדברי רז"ל ששאלו בן השונמית מהו שיטמא והיתה התשובה מת מטמא ואינו מטמא חי' כוונתו שמכיון שהי' חי' (מעולם לא מת) לכן אינו מטמא גם אז (וכ"פ ברש"י נדה שם). אבל מזה שכתב בבן הצרפתי במ"א שם, יז „הנכון כי מת מיתה גמורה“ אולי גם בבן השונמית כוונתו שמת מיתה גמורה. וה, סמך בדברי רז"ל היינו שאם לא מת ממש לא הי' מקום מעיקרא לשאלה מהו שיטמא.

ד. הביאור בכל זה:

לוט מהו שתטמא" הוא²⁸: אשתו של לוט הפכה לנציב מלח לא ע"פ דרך הטבע אלא בדרך נס²⁹ – ושני סוגים בנסים³⁰:

(א) נס המחליף את טבע (מציאות) הדבר בטבע אחר – כמו הנס „ידו (של משה) מצורעת כשלג“³¹, שלאחריו היתה הצרעת ביד באופן טבעי, והיה הכרח שייעשה נס אחר כדי לבטל את הצרעת, ותהיה היד „שבה כבשרו“³².

(ב) החידוש שע"י הנס לא נעשה ע"י חילוף טבע הדבר, אלא בהוספה על הטבע בכל רגע, על-דרך שהיה בקריעת ים סוף³³. ועל-דרך-זה במכת דם, שהמים ש„נהפכו לדם“ נשארו

טומאת מת תלויה בשני ענינים: (א) סילוק החיות, סילוק הנשמה מן הגוף. (ב) שיהיה הגוף גוף מת. ובכל אחד מענינים אלו יש כמה פרטים ודינים:

ובכללות: בענין הראשון – סילוק החיות פירושו הסתלקות כללות החיות²⁴, ורק באופן זה קיימת טומאת מת. משא"כ „האבר“²⁵ והבשר המדולדלים באדם ואף על פי שאין יכולין לחזור ולחיות טהורים²⁶.

בענין השני – לגוף מת נחשב דוקא מה שבצורתו ותבניתו דומה הוא על-כפנים לגוף חי, „אבל אם נשרף עד שנתבלבלה צורת תבניתו טהור“²⁷ – וכמה פרטים ודינים יש בהנ"ל.

וזהו תוכן החילוק בין שלש השאלות:

ה. בפשטות היה אפשר לומר, שתוכן השאלה הראשונה „אשתו של

(24) ואבר מן החי דמטמא (אהלות רפ"ב) – הרי באבר זה שפרש מן החי – בטל לא רק חיות הפרטי אלא גם כללות החיות. ופשוט. וראה נזיר נג, ב דלמדוהו מבחלל חרב. ותוד"ה כזית חולין קכט, ב.

ולהעיר מצפ"ג השלמה טו, רע"ג „אם המיתה הוה בכל אבר בפרט או בכלל כו". מהד"ת ע, ב (ושם): המיתה צריכה שתהי' בכל הפרטים עיי"ש). רפ"ה מהל' מאכלות אסורות. ואכ"מ.

(25) חולין שם במשנה. רמב"ם הל' טומאת מת פ"ב ה"ו.

(26) ובפרש"י שם ד"ה המדולדלין „דכי ימות כתיב" (וראה שטמ"ק שם אות ד'). וראה תוי"ט שם.

(27) רמב"ם שם פ"ג ה"ט. ובכס"מ שם: ופסק כר"ל כו' (נדח כו, סע"ב). וראה ירושלמי שם פ"ג ה"ג (הובא בתוד"ה מת שם).

(28) ראה חדא"ג כאן עד"ו. אלא שלדעתו טעו בזה.

(29) וכן מוכח מזה שכולל אשתו של לוט עם שאר הנסים (ברכות נד, א) „על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום". ומ"ש שם (ע"ב), „בשלמא כולוהו ניסא אלא אשתו של לוט פורענותא הוא" – אין הכוונה דלא הוי נס אלא שאין בזה נס הצלה. וראה יל"ש בשלח (רמז רנו בסופו. יל"ש אסתר רמז תתרנו בסופו): ותבט אשתו מאחרי ועד עכשיו היא עומדת נציב מלח למה זכר עשה לנפלאותיו שיהיו הדורות מתנין שבחו של הקב"ה (וראה ב"י או"ח סרי"ח קרוב לסופו).

(30) ראה לקו"ש ח"ה ע' 176 ובהערות שם. ח"ו ע' 89.

(31) שמות ד, ו.

(32) שם, ז. ראה צפ"ג עה"ת שמות שם. וכדמוכח ממרז"ל (שבת צז, א. פרש"י עה"ת שם. ובכ"מ) מכאן שנדה טובה ממחרת לבוא מנודת פורעניות.

(33) שהי' עיי"ז שו"לך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הליכה" (בשלח יד, כא) „ואילו הפטיק ה' את הרוח כרגע היו המים חוזרים וניגרים במורד כדרכם וטבעם" (שער היחוד והאמונה פ"ב). וראה בארוכה לקו"ש ח"ו שם.

ללמוד (לכאורה) מזה שאבר המדולדל טהור כנ"ל, לפי שלא היה בו סילוק החיות, אע"פ שהוא כאבר מת³⁸, או שסילוק הנשמה אינו אלא סיבה לחלות טומאת מת על הגוף: טומאת מת מתהווה מצד הגוף שנסתלקה ממנו הנשמה (ועליו היא חלה).

ועל-דרך מה שמצינו דוגמת שאלה וחקירה זו (בצד החיוב) בכמה מצוות ודיני התורה:

במצות מילה³⁹: האם עיקר המצוה הוא פעולת המילה⁴⁰, או שהמכוון העיקרי הוא התוצאה מפעולת המילה – שהאדם אינו ערל (וידועה אריכות השקלא-וטריא והנפק"מ שבה).

ועל-דרך-זה במצות כיסוי הדם⁴¹: האם עיקר המצוה הוא בפעולת הכיסוי, ומה שנעשה אח"כ אינו נוגע, או שהמצוה היא תוצאת הכיסוי ותכליתו – שיהיה הדם מכוסה. וגם בזה כמה נפק"מ להלכה⁴².

38) אבל אינו מוכרח כי י"ל דכל זמן שהוא מחובר לגוף עדיין אי"ז אבר מת (לגמרי).

39) ראה צפע"נ הל' מילה בתחילתו. צפע"נ כלאים ע' 28. ובכ"מ לקו"ש ח"ג ע' 759 ואילך. ועוד.

40) ועד שפועל שלא נק' ערל אח"כ, דמשוך מותר לאכול בתרומה אע"פ שנראה ערל וערל אסור לאכול בתרומה (יבמות עב, א. רמב"ם הל' תרומות פ"ז ה"י).

41) ראה צפע"נ הל' שחיטה פ"ד ה"א. מהד"ת (ב, ב. לה, רע"ג [ישם השמטה לדף לג, ד לענין מצות מילה]. מט, א. נה, סע"ד).

42) ע"י צפע"נ שם מחולקין פז, א גבי דם כיסוי ממעטינין כסהו ונתגלה פטור מלכסות. ובכריתות (ד, סע"ב) צריך קרא לרבות דם כיסוי לכרת. עיי"ש (במהד"ת) מה שכתב שנשאר שם דם כללי ולא דם פרטי כו'. אבל י"ל דמזה שצריך קרא יתירה מוכח (לא רק שנתקיים מצותו בפעולת

מציאות של מים אפילו אחרי הנס, והנס פעל וחיידש בכל רגע את הפיכת המים לדם³⁴ – ולכן, כשנפסק הנס, נתבטלה ממילא הפיכת המים לדם³⁵.

וזה היה תוכן שאלתם „אשתו של לוט מהו שתטמא": אם מה שגופה נהפך לנציב מלח ואבדה ממנו צורת ותבנית גוף היה ע"י נס באופן הראשון – צריך לומר שאינה מטמאה, לפי שאין לה תבנית גוף כלל; אבל אם הנס היה באופן השני, והיינו שגם לאחר שהפכה לנציב מלח עדיין נשארה היא מציאות של בשר וכו' – גוף מת – אזי צריכה לחול עליה טומאת מת³⁶.

ו. אבל אין ביאור זה מספיק, כי לפי זה לא היתה שאלתם בענין טומאת מת, אלא רק באופן הנס שעשאה נציב מלח, ועפ"ז כל אחת מהשאלות דנה בענין שונה – דבר שאינו מסתבר.

וי"ל שתוכן שאלתם „אשתו של לוט מהו שתטמא" הוא גם בגדרה של טומאת מת הבאה מצד סילוק הנשמה³⁷: האם טומאת מת מתהווה מעצם סילוק הנשמה (כמו שאפשר

34) כדמוכח גם מזה שיגית מלאה מים „ישראל שותה מים והמצרי דם וכשהי' לוקח מישראל בדמים הי' שותה מים" (שמו"ר פ"ט, י). ולהעיר מגבורת ה' למהר"ל הקדמה שני'.

35) ולא מצינו שהיו צריכים להריק האגמים כו' לאחר המכה.

36) להעיר מתרגום ירושלמי (וירא יט, כו): עד זמן דתייתי תחי' דיחון מתיא.

37) להעיר מלשון הספרי (פרשתנו יט, יג) „אשר ימות מגיד הכתוב שאין מטמא עד שנה שימות". משא"כ כשהוא מפרפר. וראה לשון הרמב"ם ספ"א מהל' טומאת מת. טוש"ע יו"ד סי' שע. ולהעיר מאוה"ח ריש פרשתנו. ילקוט ראובני פרשתנו ד"ה במדרש רות.

ותוכן שאלתם, „אשתו של לוט מהו שתטמא“ היה אף הוא בדוגמא לזה⁴³:

אם גדר טומאת מת הוא מצד זה שיש כאן גוף מת, וסילוק הנשמה אינו אלא גורם וסיבה שיהיה הגוף מת, אזי מובן בפשטות שאין אשתו של לוט מטמאה, כיון שלא נותר כאן שום חומר וציור של גוף מת; אבל אם חלות הטומאה היא מחמת סילוק הנשמה – אפשר לומר שאשתו של לוט טמאה, לפי שגם בה היה סילוק הנשמה⁴⁴.

ז. „אמר להם מת מטמא ואין נציב מלח מטמא“. מכך שלא הוסיף שום הסברה והכרעה בטעמי השאלה הנ"ל, מוכת, שאין כל נפק"מ אם הנס היה באופן שצורת הגוף נשתנתה לגמרי או שנשאר בעצם גוף ובשר אדם; וכן אין

הכיסוי אלא גם) שעי' עצם פעולת הכיסוי נתבטל ממנו תורת דם בכלל ולכן צריך קרא מיוחד שדם כיסוי בכרת. וראה צפע"נ הל' שחיטה שם.

43 ראה צפע"נ (מהד"ת שבהערה 24. ובכ"מ. הובאו במפענצ"פ פ"ו ס"ד) „אם המיתה גורמת הטומאה או מה שאין בה במה לטהר וכו'“, „אי המיתה עושה הטומאה או חיים עושין הטהרה“. אבל צ"ע אם יש לפרש צפע"נ השאלה באשתו של לוט. ואכ"מ.

44 לכאורה זהו רק לאופן הב' בנסים (דלעיל סעיף ה'), ולא לאופן הא' שם דנעשה טבע אחר, דלפי"ז לכאורה אינו שייך בזה טומאה. אבל י"ל גם לאופן הא', דכיון שבחומר זה ה' פעולת סילוק הנשמה (ראה זח"א קח, ב. ראב"ע וירא יט, כו. ולהעיר מתרומת הדשן שם) נשאר בזה גדר טומאה. משא"כ בהנ"ל דנשרף ונתבלבל צורתו שפקעה הטומאה שהרי אי"ז הגוף שה' בעת סילוק הנשמה. וראה תוד"ה מישאל (סוכה כה, רע"ב). אבל ראה שו"ת צפע"נ (ירושלים תשכ"ה) ס" נה. ולהעיר מאיסור שנשתנה שפקע איטרו (רא"ש ברכות פ"ו סל"ה) – ראה מי נדה לנדה כאן. ועוד.

כל חילוק אם סילוק הנשמה הוא רק סיבה לטומאה או שהסילוק פועל את הטומאה – בין כך ובין כך אין אשתו של לוט מטמאה, כי „מת מטמא ואין נציב מלח מטמא“:

באמרו „מת“ לא נתכוון לחדש שהגוף צריך להיות מת – שהרי, מאי קא-משמע-לן? – אלא להדגיש שדין זה הוא רק בגוף ששייכת בו ההגדרה של מיתה: גוף שהוא בגדר מיתה אפשר שתחול עליו טומאת מת; משא"כ נציב מלח, כיון שאינו מציאות שהיא בגדר של מת, אין טומאת מת שייכת בו [אף אם נאמר שהטומאה באה מצד סילוק הנשמה ולא מצד גוף המת].

ועפ"ז מובן מה שבגמרא נקראו השאלות הללו „דברי בורות“⁴⁵, אף שסברות אלו יש להן מקום בשכל שבתורה, כי לצורך התשובה בדין זה אינה נוגעת ההכרעה בטעמי השאלה, שכן בכל אופן תהיה המסקנא והתשובה שוה.

ח. „בן שונמית מהו שיטמא“ – שאלה זו היא רק מצד ענין סילוק הנשמה: מצד הגוף שייכת כאן טומאה, שהרי לא „נתבלבלה צורתו“ והרי הוא בגדר מיתה (כמו שהשיב להם לעיל); אבל השאלה היא מצד סילוק החיות – אם הטומאה שמצד הסילוק הקודם – נתבטלה, כיון שעתה שוב יש לו חיות והוא חי, או שהטומאה נשארה גם אח"כ, אע"פ שחזר וחיה.

וביאור הדבר: לגבי האופן שהחיה

45 בחדא"ג כאן „בחכמת היצירה וטבעית וקראום דברי בורות לפי שהם נטו לטעות בהם כדעת הפילוסופים“.

„אמר להם מתי מטמא ואין חי מטמא“ – אע”פ שנשמתו לא שבה אליו: כל הגדרים וההסברות בטומאת מת – סילוק הנשמה, גוף מת וכו’ – יש להם מקום רק כשהגוף מת בפועל; אבל אם הוא חי, אע”פ שלפני כן היה מת, אינו מטמא, כי חיות מבטלת ומטהרת⁵⁴ את טומאת המת.

ומהאי טעמא גם שאלתם השניה היא „דברי בורות“: אין כאן מקום לצדדי הספק כלל, כי אין הדבר תלוי בשאלה אם סילוק הנשמה נמשך או בטל – מה שנוגע כאן הוא רק מצב הגוף בהווה, לפי שהכלל הוא „אין חי מטמא“ – כיון שבפועל חי הוא, אי אפשר שיהיה טמא ומטמא בטומאת מת.

ט. אלא שאפשר להקשות על זה: בהיותו מת, הרי גוף זה עצמו היה טמא – ואף באבי אבות הטומאה – ואם כן, איך פרחו מכאן הטומאה שהיתה בגוף זה, ובלשון הש”ס⁵⁵ „טומאה שבהן להיכן הלכה“?

הנשמה הוא לא רק ע”י החזרת נשמתו בפועל, ולאידך גם אם נאמר דגוף מת הוא המטמא, י”ל דגם לאחר שהחי „חשוב כמת“, ע”ד משנת לעיל בכיסוי דם דלאחר שנתכסה חל עליו הגדר דדם כיסוי ולא בטלה ממנו אף לאחר שנתגלה (ראה צפ”ג דלעיל הערה 41). ויתירה מזו י”ל (כנ”ל הערה 42) דבטלה ממנו תורת דם. ויומתק עפ”י צד הב’ בצפ”ג (הנ”ל הערה 43) דעיקר הטומאה הוא מחמת זה שאינו חי. וראה אוה”ח ריש פרשתנו.

54) להעיר מתוד”ה פרה הא’ (ב”ק עז, א) – בסופו. ד”ה הואיל (חולין פא, סע”ב) – בסופו: חיותן מטהרתן. וראה צפ”ג תרומות ע’ 72. ועוד (נעתק במפענצ”פ שם ס”ג).

55) פסחים לג, ב.

אלישע את בן השונמית, נאמר בכתוב⁴⁶: „ויעל וישכב על הילד וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וכפיו על כפיו ויגהר עליו ויחם בשר הילד . . ויזורר הנער עד שבע פעמים ויפקח הנער את עיניו“. ומזה מוכח שלא חיותו של ה”ילד” היא ששבה אליו, אלא אלישע הכניס בו חיות חדשה⁴⁷ – מהחיות של אלישע⁴⁸.

ועפ”ז מובן הטעם שלא שאלו אודות בן הצרפית שהחיה אליהו הנביא – שהרי שם ביקש אליהו⁴⁹ „תשב נא נפש הילד הזה אל קרבו וישמע ה’ בקול אליהו ותשב נפש הילד אל קרבו ויחי“; וכיון ששבה „נפש הילד“ אליו – בטל סילוק הנשמה הקודם, וממילא מובן שאינו מטמא⁵⁰.

אבל בנוגע לבנה של השונמית, כיון שנשמתו לא שבה אליו, ונשארה בהסתלקות מהגוף – מתעוררת השאלה „מהו שיטמא“⁵¹: האם גדר סילוק הנשמה חל על גוף שיש בו חיות חדשה⁵², או שהוא מתבטל על-ידו⁵³.

46) מ”ב ד, לד”ה.

47) ראה זח”ב מד, סע”ב.

48) ראה רלב”ג ומצו”ד מ”ב שם, לד: כאילו רצה שישפע חיות לנער מאברי אלישע כו’. אבל הם פירשו ע”ד”ז גם בנן הצרפית.

49) מ”א יז, כא”כ.

50) ע”ד אתי דבור ומבטל דבור מעשה מבטל מעשה אף שהוא לאחר כדי דבור ולאחר עשית המעשה (ראה קידושין נט, א ואילך). ואכ”מ.

51) להעיר מזח”ג ריז, א (נוגע לפנחס).

ואכ”מ.

52) ראה לשון רש”י נדה שם „מי חשוב כמת“.

53) ואי”ז תלוי בשאלה הא’ (ס”ו) אם סילוק הנשמה פועל הטומאה או זה שהוא גוף מת, כי גם לאופן הא’ י”ל שביטול הפעולה שע”י סילוק

אם הם עצמם טמאים מצד טומאת מגע – בגופם שלהם, דהיינו נגיעת גוף החי בגוף המת בשעת התחיה. והשאלה היא „צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין“: האם טומאת מגע מת היא רק כשאחר נגע במת, משא"כ כשנגע בעצמו, או שטומאת מגע שייכת גם כשנגעו בעצמם?⁵⁹

אבל הדבר מובן ע"פ המבואר בילקוט שם לעיל: „נוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא“, ולכן גם בנה של שונמית טהור, ולא מצינו פלוגתא בזה (דריב"ח (וסברת אנשי אלכסנדריא)). ואין בכך כל תימה, כיון שטומאת מת גזירת הכתוב היא, וכדאיאת בפסיקתא⁵⁶: „לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא גזירתו של מלך מלכי המלכים הוא“.

ח"ת"ס יו"ד סי' שלו. רל"ד נדה שם. וראה חדא"ג שם באופן אחר.

(59) באהבת ציון שם „ואף אם תמצא לומר שזה מיחשב כנגיעת בית הסתרים“ (וראה גם חת"ס שם שמציין לחולין עב, סע"ג. בתוס' כו' והיינו הך דביה"ס). וי"ל: א) דכאן חשיב כשלש על שלש הבאות מבגד גדול דחולין שם עיי"ש. ב) תלוי מתי נק' הנגיעה אם בשעת התחיה או לפניו.

ג) אפילו את"ל דהוי בשעת התחיה דכל הגוף בפועל, י"ל שתלוי אם האדם נחשב כגוף אחד או שהוא מורכב מחלקים (האריך בזה בצפע"נ (מהדורת' לח, א. נו, סע"ג ואילך. שו"ת דווינסק ח"א סי' קי, קיא. ובכ"מ (נעתקו (בחלקם) במפע"צ ספ"ב)). ושם דהוי פלוגתא דב"ש וב"ה באהלות פ"א מ"ג (ראה משנה אחרונה שם)), ולב"ה דהוי כמורכב מחלקים הוי כמו בגדים הרבה מקופלים זה ע"ג זה (דמשנה שם. ולהעיר ממהדורת' שם סע"ד). ובזה גם ר"י מודה דטמא מגע מדרס (מנחות כד, ב). וראה בשו"ת צפע"נ שם סק"י „וזה הוי מחלוקת חולין דף ע"ג, א. ופסחים פה, א כו"ו והיינו גמרא הנ"ל לענין מגע בין הסתרים (ולהעיר מתוד"ה חבורי חולין שם סע"א). וראה (בב' וג' הנ"ל) גם ערוך לנר נדה כאן ד"ה צריכין.

ד) ראה פיה"מ להרמב"ם ורע"ב כלים פכ"ז מ"ט יו"ד דאין הלכה כר"י. וכ"כ ברמב"ם הלכות כלים פכ"ג ה"ז דהוי נוגע מדרס גם בבגד אחד. וראה מל"מ שם.

ה) אפילו לדעת הרמב"ם שם ה"ט (ועוד) דהלכה כר"י דהוי מגע בית הסתרים ואין טמא מגע הרי אין מוכרח ששאלתם (ותשובת ריב"ח) תהי' כפי ההלכה דוקא ויתכן שזה שאלתם ובזה השקו"ט דהרי סו"ס הרי זה דעת

ועפ"ז מובן שהשאלה בכך השונמית היתה „מהו שיטמא“ (אחרים), ולא אם הוא עצמו טמא, וכן היא גם לשון תשובתו של ריב"ח „מת מטמא ואין חי מטמא“, כי תוכן השקלא-טריא היה האם חל על בן השונמית דין טומאת מת לטמא אחרים מצד גזירת הכתוב.

י. „מתים לעתיד לבא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין“: שאלתם כאן לא היתה אם הם מטמאים אחרים בטומאת מת, שכן כבר השיב להם „מת מטמא ואין חי מטמא“; ויתירה מזו, אפילו לפי הסברא בשאלתם השניה (מצד נשמה חדשה בכך השונמית) אין המתים לעתיד לבא טמאים, שהרי הקב"ה מחזיר לגוף את הנשמה שהיתה בו (כנאמר בגמרא⁵⁷ „מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד וכו'“), וממילא בטל סילוק הנשמה הקודם. שאלתם כאן היתה (כמ"ש מפרשים⁵⁸)

(56) דר"כ פיסקא ד' (פרה). פסיקתא רבתי פ"ד, יד. וראה רמב"ם סוף הל' מקואות.

(57) סנהדרין צא, ב. (וראה שם סע"א „גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין“). פדרא"א פל"ד (קרוב לסופו). זח"א קכו, א (מהנ"ע). קל, סע"ב. ובכ"מ.

(58) אהבת ציון דרוש ח' (מהנוב"י). שו"ת

עד שנשברה שניה טהורה (אפילו ממגע מדרס)⁶².

כלומר: אם תיקון הכלי נעשה כשחלקו האחר של הכלי היה קיים, יש כאן תומאת מגע; אבל אם התיקון נעשה לאחר שנשבר הכלי כולו, אין בו תומאת מגע.

והנה איתא בגמרא בסנהדרין⁶³: „אמר ליה קיסר לרבנן גמליאל אמריתו דשכבי חיי הא הוו עפרא ועפרא מי קא חיי, אמרה ליה ברתיא שבקיה ואנא מהדרנא ליה, שני יוצרים יש בעירנו אחד יוצר מן המים ואחד יוצר מן הטיט איזה מהן משובת, אמר לה זה שיוצר מן המים אמרה ליה מן המים צר מן הטיט לא כל שכן. דבי ר' ישמעאל תנא קל וחומר מכלי זכוכית, מה כלי זכוכית שעמלן ברוח בשר ודם נשברו יש להם תקנה בשר ודם שברוחו של הקב"ה על אחת כמה וכמה“.

וי"ל שב' דוגמאות וביאורים אלו מבטאים את שני האופנים בדרך התחיה: אם התחיה תהיה בדרך „צר מן המים .. הטיט“, אזי אע"פ שדין תומאת מת (מקודם התחיה) אין כאן, כי לגבי זה אנו אומרים „פנים חדשות באו לכאן“, אבל דין תומאת מגע יש כאן, כי נשארה בעת התחיה מציאות מסוימת מלפני כן, וממנה „צר“ את הגוף (על-דרך הדין השני שבמשנה דכלים).

אבל דבי ר' ישמעאל שדימו את הדבר ל„כלי זכוכית .. שנשברו“, כוונתם שאין בכך שייכות כלל

וי"ל שהספק תלוי בסברא – איך יהיה אופן התחיה⁶⁰: (א) האם ישאר בגוף משהו ממציאותו הראשונה, אלא שתהיה תוספת והתחדשות בבנין הגוף – ובאופן זה יש כאן נגיעה (בחלק מ)גוף המת, ולכן מתים לעתיד לבא „צריכין הזאה“; (ב) או שתחית המתים תהיה באופן של התחדשות הגוף בכל הפרטים, ולא ישאר מאומה מן הגוף במציאותו הראשונה – ואזי „אין צריכין הזאה“, כי אין כאן נגיעה במציאות מת המטמא.

ולכן היתה שאלתם בלשון „צריכין הזאה .. או אין צריכין“ (ללא הקדמת „מהו“, לרמז, שאין זה ספק בדין מגע עצמו, אלא השאלה היא במציאות: אם תהיה התחיה באופן שיחייב אותם הזאה אם לאו.

יא. בפרטיות יותר יבואר הענין ע"פ המשנה בכלים⁶¹: „מטה שהיתה טמאה מדרס נשברה ארוכה ותקנה טמאה מדרס (מכיון שהארוכה השניה עדיין קיימת) נשברה שניה ותקנה טהורה מן המדרס (דפנים חדשות באו לכאן) אבל טמאה מגע מדרס (כי הארוכה החדשה הראשונה נגעה במטה כשהיתה טמאה מדרס), לא הספיק לתקן את הראשונה

ת"ק ור"מ דמגע ביה"ס טמא. וראה לקמן הערה 86 ובהנמסר שם.

60 פרטי ענין תחיה"מ ואופנה (בהבא לקמן) ראה תשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) סי' ח' וי"א* וש"נ.

61 פ"ח מ"ו. ובר"ש ורע"ב שם.

62 וראה שבת קיב, ב. ובתוד"ה אבל שם.

63 צ, סע"ב ואילך.

* אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' קמא ואילך. ח"ב ע' סה ואילך. המו"ל.

שראה אותם רבה שוכבין ונראים כשתיי יין⁶⁸ משמע כדעת ר' אליעזר.

והנה, באופן התחיה בכלל מצינו שתי דעות: א) שהתחיה תהיה מעצם לזו שאינו נפסד לעולם⁶⁹, ועל זה נאמר⁷⁰ „יחיו מתיך” ולא יברא⁷¹, כי אופן התחיה לא יהיה ע”י בריאת גוף חדש לגמרי, אלא הגוף⁷² יבנה מעצם לזו. ב) בפרקי דר’ אליעזר איתא⁷³: „איני משתייר מן הגוף אלא כמלא תרווד רקב והוא מתערב בעפר הארץ כשאור שהוא מתערב בעיסה כו”.

למציאות הקודמת⁶⁴, כי בכלי זכוכית הדין הוא⁶⁵ שאם „נשברו” פקע מהם גדר כלי, ואם היו טמאים נעשים טהורים לגמרי. ועל-דרך-זה תהיה תחיית המתים – באופן הדומה לעשיית כלי חדש מכלי זכוכית שנשברו, שאין להם כל שייכות למציאותם הראשונה, וממילא, במציאות הגוף החדשה אין שייכת טומאה מצד מגע כמת (כמו הדין האחרון שבמשנה טומאת מדרס), ושוב „אין צריכין” הזאה.

ועפ”ז יובן מענה ריב”ח לאנשי אלכסנדריא: „לכשיבאו נחכם להן” – כשיחיו המתים, אזי יודע מהו אופן התחיה, וממילא יתברר הדין.

יב. „איכא דאמרי לכשיבא משה רבינו עמהם”. לפי „איכא דאמרי”, לא היתה השאלה על כללות תחיית המתים דלעתיד – שכן דעת ריב”ח היא שתחייתם תהיה ע”י בנין הגוף מ”לזו של שדרה”⁶⁶, וממילא ברור שיש בהם טומאת מגע מת (כדלקמן) – אלא ספיקם היה בנוגע לתחיה דלעתיד של מתי המדבר בפרט.

הביאור בזה:

בנוגע לדור המדבר ישנה מחלוקת⁶⁷: ר’ עקיבא אומר שאין להם חלק לעולם הבא, ור’ אליעזר אומר שיש להם חלק לעולם הבא. ומזה

64) ראה פרש”י ד”ה יש להם תקנה. צפע”ג סנהדרין שם.

65) כלים פ”ב מ”א. שבת טז, א.

66) ב”ר פכ”ח, ג. ויש”נ. ולכן דוחק לפרש

בכח”ס שם ששאלתם היתה אם תשאר עצם נסכו כו’.

67) סנהדרין קח, א במשנה. שם קי, ב.

249 ועפ”ז י”ל ככוונת דברי ר’ עקיבא שדור המדבר אין להם חלק לעולם הבא, שלא תשאר מהם (מגופם) מציאות שתקום מחדש לחיים לעולם הבא, כי גם עצם לזו שלהם יפסד⁷⁴; אבל אחר שיהיו „תרווד רקב”⁷⁵, אף הם יקומו בתחיית המתים.

68) ב”ב עג, סע”ב. תוד”ה ודמו שם.

69) ב”ר הנ”ל. ויק”ר רפ”ח. תוד”ה והוא (ב”ק טז, ב). זח”א סט, א. קבו, סע”א (מהנ”ע).

קלו, א (מהנ”ע). זח”ב כח, ב.

70) ישע”י כו, יט.

71) זח”ב שם.

72) וראה ב”ר רפצ”ה. זח”א קטו, א (מהנ”ע).

קכו, א (מהנ”ע). קל, סע”ב. רג, ב. זח”ג צא, א. רטז, רע”ב (רע”ג).

73) פל”ד. וראה זח”א קסט, סע”א ואילך. אבל להעיר שבאבת רוכל ובעבוה”ק (נסמן בתשובות וביאורים (קה”ת, תשל”ד) ס”א* בהערה 22) פי’ דהיינו הך דעצם לזו. וראה זח”א קיג, א (מהנ”ע).

74) וע”ד דור המבול בב”ר הנ”ל הערה 66.

75) ועפ”ז (דמשנ”א בפרד”א „תרווד רקב” ס”ל דנעשה מציאות חדשה ופליג על הנ”ל דנשאר עצם לזו) יומתק מה שממשיך בפרד”א

(* אגרות קודש כ”ק אדמו”ר שליט”א ח”ב עי עו. המו”ל.

רבוא וקברתם במדבר ואתה מכניס דור אחר עכשיו יאמרו אין למתי המדבר חלק לעולם הבא אלא תהיה בצרן ותבא עמהם⁸⁰.

ומזה מובן, שכיון שמשה רבינו היה רוען של ישראל, בהיותם (דור המדבר) נשמות בגופים [ומטעם זה באו ע"י משה לא רק ההשפעות הרוחניות, כנתינת התורה (שגם היא ניתנה לנשמות בגופים דוקא), אלא גם ההשפעות הגשמיות, כמו המן, וכן בארה של מרים וענני הכבוד שחזרו בזכותו של משה⁸¹], הרי גם לעתיד לבא עליו לחזור יחד עם דור המדבר, להיות נשמותיהם בגופים דוקא.

וזהו שהשיב ריב"ח, "לכשיבא משה רבינו עמהם": אם יבוא משה רבינו עמהם, והדבר יוכיח שיש להם חלק לעולם הבא כמשה, הרי שהתחיה תהיה ממציות הגוף הראשון (עצם לוז), וממילא יהיו צריכין הזאה [ואם לא יבא משה רבינו עמהם, הרי אין זאת אלא מפני שאין להם חלק לעולם הבא, והתחיה תהיה מתרווד רקב – ואם כן אין צריכין הזאה].

יד. ועפ"ז יש לבאר את החידוש בדברי הילקוט בפשטות: הלימוד הראשון, נוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא" מחדש (בעיקר) את עצם הענין, שהמת עצמו אינו טמא, והוא מטמא אחרים רק מגזירת הכתוב, כנ"ל. ומזה מובן ממילא, שאין מקום שיטמא החי מצד גזירת הכתוב.

(80) ראה זח"א קיג, ב (מהנ"ע). זח"ב קנז, סע"א. וראה זח"ג קסח, ב. ועוד.

(81) תענית ט, א.

וזה גופא היה תוכן שאלתם השלישית: איך יהיה אופן התחיה של מתי מדבר – אם באופן שישאר ממציות הגוף על-כל-פנים עצם לוז, ועל כן "צריכין הזאה", כי עצם כשעורה מטמא במגע⁷⁶, ויהיו טמאים מחמת נגיעה בגופם עצמם; או שישאר רק "תרווד רקב", ואם כן "אין צריכין" הזאה, כי אין תרווד רקב מטמא במגע, אלא באהל⁷⁷, ואפילו באהל נדרשים כמה תנאים כדי שיטמא: "שיקבר⁷⁸ ערום בארון של שיש או זכוכית וכיוצא בהן ויהיה כולו שלם".

יג. ועל זה השיב להם, "לכשיבוא משה רבינו עמהם" – וההסברה בזה:

איתא בתנחומא בפרשתנו⁷⁹: "משל למה הדבר דומה לרועה אחד שיצא לרעות צאנו של מלך ונשבית הצאן ביקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך אמר לו המלך יאמרו שאתה השבית הצאן אף כך אמר לו הקב"ה למשה שבחך הוא שהוצאת ששים

שם, ומעלה את כל הגוף בלא מום" ולא ככסנהדרין צא, ב. מקומות שבהערה 72.

(76) אהלות פ"ב מ"ג. רמב"ם פ"ג מהלכות טומאת מת ה"ב. ופשיטא את"ל שנשאר יותר מזה.

(77) אהלות שם מ"א (וראה חולין ככה, ב). רמב"ם שם ה"ג. וראה תוס' רעק"א אהלות שם. ואף שזה שאינו מטמא במגע הוא לפי שא"א ליגע בכולו שהרי אינו גוף אחד (כבחולין שם ופרש"י, רמב"ם שם פ"ב ה"א) משא"כ בנדו"ד דהוי כולו מחובר ביחד בגוף האדם, הרי (נוסף על המבואר לקמן שיש בזה תנאים) זה מפורז בכל הגוף, ופשיטא דא"א לומר דהוי מגע בכולו, וראה אהלות שם מ"ב וברמב"ם שם, ואפילו גבלו במים אינו חיבור.

(78) רמב"ם שם פ"ג ה"ד (מנדה כז, ב. וש"נ).

(79) יוד.

ואח"כ נוסף הלימוד והחידוש, נוגע במת טמא ואין בנה של שונמית טמא:⁸² אין החידוש כאן שאינו טמא אחרים לאחר שחיה, כמת (כי זה כבר ידוע מהאמור לעיל, כנ"ל), אלא שהוא עצמו לא נטמא מחמת הנגיעה בגוף שלו⁸² בשעת התחיה.⁸³

ולפי זה מובן בפשטות הטעם שדין זה נלמד מ,נוגע במת: גם כאן ההדגשה היא, „נוגע במת“ (על-דרך שהיא בלימוד הקודם „נוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא“) ולא בלשון „מת“ מצד עצמה, וכנ"ל.

טו. וזוהי גם ההסברה בכך שבשאלה השלישית שאלו „מתים לעתיד לבא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין“, ולא שאלו שאלה זו אודות הזאה בבן השונמית גופא „דאיירו ביה“⁸⁴ — כי השאלה

(82) ראה עד"ז גם בסדרי טהרות כלים (רנ, ב. ד"ה אבל). אלא שכ' הפי' בספ"ז דהנפק"מ מזה ש,אין מת עצמו טמא הוא בזה ש,אין בנה של שונמית טמא, וגם מטעם אחר דלקמן בפנים. (83) וכן מוכח מהמשך הלשון בספ"ז וילקוט „וכשחי' ה' טהור לקודש“ דלכאורה למאי נפק"מ (הרי בא לומר דאף „כשמת כל שהי' עמו בבית טמא ה' טומאת שבעה“ הרי „כשחי“ אינו טמא וחזרו ונגעו בו טמאוהו הם)? אלא שבא להדגיש ד,כשחי' ה' טהור (לגמרי) לקודש, היינו שאין עליו טומאה של נוגע במת טמא לקודש.

ועיי' בסדרי טהרות שם דמפרש ההמשך בספ"ז „הרי זה אומר כו“ (לא כבזית רענן שם): הרי זה אומר לאלו הכלים מטמאך דהיינו הוא עצמו לא טמאוי שלא נטמא ממגע עצמו כו. ולכאורה משמע כן מזה „שהרי זה אומר מטמאך כו“ אי' אחר שכתב, חזרו ונגעו בו טמאוהו הם דלפי פשוטו אינו שייך לזה.

(84) ככתוד"ה מתים נדה ע, טע"ב.

בנוגע להזאה היתה מחמת זה שנגעו בעצמם, ולא מצד טומאת המת עצמו (כנ"ל בארוכה). והחשש מחמת נגיעה בעצמו אינו שייך אלא במתים לעתיד לבא, מחמת נגיעתו של החי בעצמו (בחלק הנשאר מגוף המת); משא"כ בבן השונמית „פשיטא ליה דלא בעי הזאה“ (כלשון התוס')⁸⁵, כי גופו של בן השונמית לא נשתנה⁸⁶ ונשאר באותו אופן ובאותו ציור כל הזמן.⁸⁷

251

(85) אבל באהבת ציון וחת"ס שם דבבן השונמית פשיטא להו דבעי הזאה מחמת נוגע בעצמו (וכ"כ בחדא"ג כאן לפירושו שבעי הזאה אם כבר נטמא בחיים במת), והרי"ז דלא כמ"ש בספ"ז וילקוט הנ"ל דהי' טהור. ובמאירי נדה כ' דשאלתם אם בעי הזאה הי' על כל המתים הן בבן השונמית כו'.

(86) אבל אין לומר שכיון שעומד לחיות הו"ל כחי גם בשעת מיתתו, וכמ"ש בפי' נרבוני למו"נ שם (הובא באברבנאל שם) ולא הי' טמא מעולם, וכ"כ בדברי שאול (יוסף דעת) יו"ד (סי' שעג, ס"ה), ומוסיף, וגם בבן השונמית אם הי' יודע אדם בבירור שיחי' לא הי' מטמא וז"ב כשמש", דהרי מפורש בספרי זוטא ד,חזרו ונגעו בו טמאוהו הם, ולא אמרינן דאף את"ל שכשנגעו בו במיתתו נחשבו טמאים הרי לאחר שהחי' מוכח דלא נחשב כמת ואיגלאי מילתא למפרע דלא היו טמאים. וראה הגהות הרד"ל לפרד"א פל"ג אות ד.

(87) בשו"ת חת"ס שם דבן שונמית טמא ד,בשעה שהחיהו נגע בעצמו כמותו. ועיי' כיוצא בזה משנה א' פי"ג דטהרות קרשו הרי אלו שנים דבשעת שנקרשו ויצאו מטומאת משקה מ"מ הו"ל כאוכל שנגעו במשקה. אבל שם הפי' דהוי נגיעה כפשוטה דכל משהו שנקרש איטמא מן המשקה שבצדו (משנה אחרונה טהרות שם), וכבטיום המשנה „ותור מכביזה טמא שכיון שיצא טפה ראשונה נטמאת“ עיי' נגיעתה (ראה

(* וראה מאירי נדה כאן דיש מפרשים דהשאלה בבן השונמית היא אם טמא במיתתו. ודוחה הפי'. ועד"ז באברבנאל שם. וראה לעיל שוה"ג להערה 20.

טז. עוד י"ל (על-כל-פנים בקיצור) – ועפ"ז יומתק מה שפתרון שלש שאלות אלו היה נוגע לאנשי אלכסנדריא דוקא⁹⁰.

ובהקדים:

אלכסנדריא הלא היא עיר במצרים, שעליה נאמר „לא תוסיפון לשוב“⁹¹ כו', „ואלכסנדריאה בכלל האיסור“⁹².

וי"ל שסברתם היתה: לכתחילה באו לשם באופן זמני, שלא על-מנת להשתקע שם, ואע"פ שאח"כ נשתקעו ולא יצאו משם – אזלינן בתר המצב בתחילה⁹³.

ולבירור הדבר שאלו שלש שאלות אלו: אשת לוט – אע"פ שסופה נציב מלח, הרי תחילתה אדם ומהו שתטמא; על-כל-פנים בן השונמית – ששב וחיה באותו גוף; ועכ"פ בתחיית המתים – שתהיה אף באותה הנשמה, כנ"ל – יצטרכו הזאה, כיון שבתחילה משנולדו היו בכלל הציווי: „אדם כי ימות וגו'“ – הנוגע בו צריך שיתקיים בו „והזה גו' ביום השלישי וביום השביעי“.

יז. והנה, „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא“⁹⁴ – כולם יקומו נשמות בגופים. ואעפ"כ י"ל שע"י עסק התורה בזמן הזה לא יהיו צריכים הזאה לעתיד לבא, אף שבכל אחד נשאר עצם לזו –

90 בס' חלק יעקב (להרב אביגדור. נ. י. תש"י) עמד ע"ז. – ותירץ – בנוגע לכל השאלות – באופן אחר.

91 שופטים יז, טז.

92 רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ז (מסוכה נא, ב).

93 ראה רדב"ז (שם ה"ג) – די"ל דגם למסקנא רק איסורא בעלמא הוא באופן זה.

94 סנה' ז, א.

וי"ל בסגנון אחר: התחיה בכך השונמית היתה (לא באופן שיהיה כמתים לעתיד לבא, שאפשר לומר ש(חלק) הגוף נתתקן ונבנה, אלא) באופן של התהפכות ומציאות חדשה – מציאות חי במקום מציאות מת⁸⁸ (ובפרט מטעם הנ"ל, שכן השונמית לא שבה נפשו אליו, וכיון שזוהי חיות חדשה, הרי זו ממילא מציאות חדשה). וממילא אין שייכות כאן טומאת מגע כמת מחמת נוגע בעצמו⁸⁹.

(מפרשים שם). וראה עד"ז (וע"ד הנ"ל בפנים) ערוך לגר בנדה כאן [ולהעיר מדין סדין שהוא טמא מדרס ועשו וילון (כלים פכ"ז מ"ט) דלדעת ר"י כיון שנשתנה טהור לגמרי (ראה פיה"מ להרמב"ם. רע"ב שם. רמב"ם הלכות כלים פכ"ג ה"י. וראה רע"ב טהרות שם בחזרו ונמחו כביצה מכוון טהור, ופרחה טומאתו כשנשתנו" פ"י הרא"ש שם). וגם לדעת הת"ק שנשאר טמא מגע מדרס, יש לחלק בנדו"ד דשם הוא הסדין טמא בעצמו. משא"כ כאן בכך שונמית כיון דאין מת עצמו טמא, ורק שטמא אחרים א"כ כשחי" פקע זה. וראה סדרי טהרות שם]. ולהעיר מלקח טוב להר"י ענגיל כלל יד.

88 ההסברה בזה י"ל: במתים לעת"ל מוכרח הדבר שיחיו אז (והרי תחיה"מ הוא עיקר באמונה) והיינו דמצד הגוף יש בו תכונה וכו' שיחי', וזהו סדר שכלול בהגוף (ולהעיר מאבות ספ"ד „הילודים למות והמתים לחיות“ וראה סנהדרין (צא, א): „דלא הוה חייא דהוה חיי לא כ"ש“), וא"כ נמצא דגוף החי יש לו שייכות והמשך לגוף המת, משא"כ בכך הצרפית ובן שונמית שהתחי' ה' שלא ע"פ סדר המוכרח בגוף זה, כ"א בדרך חידוש ונס, דמצד עצמן היו מתים, הרי נמצא דגוף החי אין לו שייכות והמשך לגוף המת. ואין כאן נגיעה בעצמו.

89 לכאור' עדיין צ"ע מדוע „כשחי' ה' טהור“ ודוקא „חזרו ונגעו בו טמאוהו“, ולא נטמא מצד אהל המת כמו „כל שהי' עמו בבית“, ומזה מוכח דמת עצמו לא שייך שיטמא עוד גם לדעת הספ"ז דאין מת עצמו טמא. ראה סדרי טהרות שם.

כי, כמו שאמרו רז"ל⁹⁵, „כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו" (או בלשון אחרת: „טל תורה מחייהו"⁹⁶), וכאשר התחיה היא ע"י אור תורה וטל

(נושיחת כ"ד טבת תשי"א)

דבדולחא" שמטהר טומאת מת דזהר שם. וראה המשך וככה תרל"ז פס"ח. ועוד. ולהעיר גם ממרז"ל (סנהדרין לט, א) עיקר טבילותא בנורא. ועל תורה נאמר (ירמי' כג, כט) „הלא כה דברי כאש", ואינו מקבל טומאה (ברכות כב, א). וראה חגיגה בסופה „ת"ח שכל גופן אש". ובארוכה לקו"ש חט"ז ע' 434 ואילך.

(95) כתובות קיא, ב.
 (96) יל"ש ישעי' כו, יט. תניא ספ"ו. וראה לקו"ש חי"א ע' 193 בהערה.
 (97) ולהעיר מזח"א קעה, ב. קפב, רע"א. ובכ"מ.
 (98) ראה זח"ג מט, א. ובלקו"ת האזינו עג, ג. שהטל דתחיית המתים הוא למעלה מ„שירי טלא

